

Seguretat i salut laboral

2015/2016

Codi: 100483

Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500258 Relacions laborals	OB	3	1

Professor de contacte

Nom: Josep Espluga Trenc

Correu electrònic: JosepLluis.Espluga@uab.cat

Utilització de llengües

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Equip docent

Javier Caballero Bastardo

Prerequisits

No s'han previst.

Objectius

L'objectiu fonamental d'aquesta assignatura és adquirir una visió global de les relacions entre el treball i la salut, dels factors que incideixen en la sinistralitat laboral, dels sistemes preventius i de les formes d'organitzar la prevenció de riscos a l'empresa, tot tenint en compte aspectes tècnics, legals, organitzatius, psicosocials i de relacions laborals.

En aquest sentit, són finalitats específiques:

- Conèixer els conceptes bàsics de salut laboral, saber-los contextualitzar teòricament i saber-los operativitzar.
- Conèixer les responsabilitats empresarials en matèria de prevenció de riscos laborals, el marc jurídic i els principis preventius que l'orienten.
- Conèixer les formes d'organitzar la prevenció, així com la participació dels treballadors en matèria de prevenció de riscos laborals.
- Conèixer les principals fonts d'informació sobre seguretat i salut laboral.

Competències

- Desenvolupar un pensament i un raonament crítics i saber comunicar-los de manera efectiva, tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.
- Expressar idees o fets d'una manera clara i persuasiva.
- Planificar, dissenyar, assessorar i gestionar sistemes de prevenció de riscos laborals.
- Redactar i formalitzar informes i escrits.
- Treballar de manera autònoma.

Resultats d'aprenentatge

1. Comprendre i relacionar les condicions de treball en una empresa amb la seguretat i la salut en el treball en la mateixa empresa.
2. Desenvolupar un pensament i un raonament crítics i saber comunicar-los de manera efectiva, tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.
3. Entendre els conceptes bàsics de les malalties i dels accidents laborals.
4. Expressar idees o fets d'una manera clara i persuasiva.
5. Reconèixer els factors psicosocials en les empreses.
6. Redactar i formalitzar informes i escrits.
7. Resoldre els problemes pràctics relacionats amb l'epidemiologia.
8. Saber relacionar l'ergonomia, la càrrega de treball i altres qüestions relacionats amb la salut i la seguretat laborals.
9. Treballar de manera autònoma.

Continguts

L'assignatura proveirà coneixements sobre els següents temes:

1. TREBALL, RISC I SALUT

1.1. Evolució de les formes de perdre la salut i de les polítiques de prevenció de riscos. Desigualtats socials i salut. Gènere i salut. Salut pública i salut laboral.

1.2. Relacions entre treball i salut. Els conceptes de risc i de perill. Evolució de les patologies laborals. Salut laboral i les fronteres difuses entre el treball productiu i el reproductiu.

1.3. Accidents de treball i malalties professionals. Conceptes, definicions i conseqüències legals.

2. POLÍTIQUES DE SEGURETAT I SALUT LABORAL

2.1. Evolució dels models preventius. La regulació de la salut a l'àmbit laboral. Principis preventius vigents en la legislació a Europa, Espanya i Catalunya. Els organismes internacionals relacionats amb la seguretat i la salut en el treball.

2.2. L'organització preventiva: possibilitats i pràctiques. Els Serveis de Prevenció. Els Delegats de Prevenció. Els Comitès de Seguretat i Salut en el Treball. La prevenció de riscos i el sistema de relacions laborals.

2.3. El paper de les Mútues d'AATT i MMPP, de la Inspecció de Treball, dels Sindicats i d'altres organismes relacionats amb la salut laboral.

3. FACTORS DE RISC EN L'ÀMBIT LABORAL

3.1. Condicions materials.

3.2. Contaminants.

3.3. Condicions ambientals.

3.4. Càrrega de treball

3.5. Factors psicosocials i estrès, assetjament moral al treball, organització del temps de treball.

4. L'ANÀLISI I GESTIÓ DELS RISCOS LABORALS

4.1. Epidemiologia. Mesures de freqüència i mesures d'associació. Intervencions en salut pública i en salut laboral.

4.2. El paper de l'avaluació del risc en la gestió de riscos laborals. Tipus d'avaluacions: per mesurament i per estimació. Risc acceptable i percepció social del risc. Anàlisi contextual dels comportaments arriscats. Desigualtats de gènere en l'avaluació de riscos laborals.

4.3. Altres eines de l'organització preventiva: Vigilància de la salut i Plans d'emergència.

Metodologia

D'acord amb els criteris proposats, l'assignatura comptarà amb la següent metodologia docent:

1- Classes teòriques

El professorat realitzarà al llarg del curs diverses exposicions dels principals conceptes i propostes teòriques per a cada unitat d'estudi.

2- Seminaris

Els seminaris consistiran en la discussió, exposició i debat d'una sèrie de casos pràctics i de lectures seleccionades sobre els continguts temàtics de l'assignatura. A l'inici del curs el professor proveirà aquestes lectures i el calendari de discussions i debats.

3- Treball en grup

Es faran grups de 3-4 persones. Cada grup haurà de fer un treball que combini els materials de lectura amb dades empíriques sobre condicions de treball i prevenció de riscos. El professor donarà les instruccions detallades a l'inici del curs.

4- Cerca d'informació i presentacions orals

Al llarg del curs cada alumne/a haurà de preparar una exposició pública a partir dels materials de lectura i/o de la informació recollida per a fer el treball de grup. Aquestes exposicions es faran en grups, tot seguint un calendari que s'establirà al principi del curs.

5- Treball autònom de l'alumne

Cada alumne/a haurà de preparar-se per a respondre dues proves escrites individuals, així com fer el treball de grup i els mapes conceptuals de les lectures que es discutirán a classe.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes teòriques	30	1,2	1, 3, 5, 7, 8
Tipus: Supervisades			
Exposicions orals i cerca d'informació	15	0,6	2, 4
Seminaris	7,5	0,3	2, 3, 5, 7, 8
Tipus: Autònomes			
Treball autònom de l'alumne/a	45	1,8	9
Treball en grup	45	1,8	1, 6

Avaluació

D'acord amb aquests criteris, l'avaluació de l'assignatura constarà de:

a) Dues proves escrites individuals (60%)

Les proves seran breus i es preguntarà sobre els conceptes bàsics de l'assignatura, bé mitjançant un test o bé responnent a preguntes obertes.

Cada prova representa el 30% de la nota final

b) Treball en grup (30%)

El treball es farà en grups de 4 persones i consistirà en analitzar un lloc de treball concret, tot contextualitzant les diferents variables relacionades amb condicions de treball, condicions d'ocupació, factors de risc i mesures preventives. A l'inici del curs els professors donaran les instruccions concretes.

c) Discussió de lectures / Presentacions orals (10%)

Hi haurà discussió de diferents lectures i casos pràctics a classe. A l'inici del curs els professors donaran instruccions detallades sobre el material i el calendari de les discussions.

Per aprovar l'assignatura és indispensable aprovar els apartats a) i b) per separat.

En cas que algú no faci els exàmens o el treball de grup, es considerarà 'No Avaluable'.

En l'examen de recuperació la nota màxima a assolir serà un 'aprobat'.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Discussió de lectures	10%	2	0,08	2, 4
Exàmens	60%	3	0,12	3, 5, 7, 8
Treball en grup	30%	2,5	0,1	1, 6, 9

Bibliografia

Manuale bàsics:

Espluga, J.; Caballero, J. (2005) *Introducción a la prevención de los riesgos laborales. Del Trabajo a la Salud*. Barcelona: Ariel.

Generalitat de Catalunya (2010) *Manual per a la identificació i avaluació de riscos laborals (versió 3.2)*. Barcelona: Direcció General de Relacions Laborals (Departament de Treball de la Generalitat de Catalunya). [URL: <http://scur.cat/4PFE87>]

Ruiz-Frutos, C.; Delclos, J.; Ronda, E.; García, A.M.; Benavides, F.G. (2014) *Salud laboral. Conceptos y técnicas para la prevención de riesgos laborales*. Barcelona: Masson (Elsevier España).

Bibliografia de referència:

Adam, P.; Herzlich, C. (1994) *Sociologie de la maladie et de la médecine*. París: Nathan.

Ahlbom, A.; Norell, S. (2000). *Fundamentos de Epidemiología*. Madrid: Siglo XXI.

Beck, U. (1998) *La Sociedad del riesgo*. Barcelona: Paidós.

Benach J. i Muntaner C. (2005): *Aprender a mirar la salud*. El Viejo Topo. Barcelona.

- Bilbao, A. (1997) *El accidente de trabajo: entre lo negativo y lo irreformable*. Madrid: Siglo XXI.
- Borrell, C. (1998) *Les desigualtats socials en la salut*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona.
- Castillo, J.J.; Prieto C. (1990) *Las Condiciones de Trabajo*. Madrid: C.I.S.
- Comisión Europea (1996) *Directrices para la evaluación de riesgos en el lugar de trabajo*. Luxemburgo: Oficina de Publicaciones Oficiales de las Comunidades Europeas.
- Cox, T.; Griffiths, A.; Rial-González, E. (2000) *Work-related stress*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
- Durán, F. (2001) *Informe sobre riesgos laborales y su prevención*. Madrid: Presidencia del Gobierno.
- Espluga, J.(1996) "Actos Inseguros en el Trabajo. Guía de intervención". *Nota Técnica de Prevención 415-1996*. Barcelona: Centro Nacional de Condiciones de Trabajo, Instituto Nacional de Seguridad e Higiene en el Trabajo.
- Espluga, J. (2006) "Siniestralidad laboral y sociedad del riesgo. Paradojas de un desencuentro", *Sociología del Trabajo*, núm. 58, p. 137-158.
- Espluga, J.; Caballero, J. (2005) *Introducción a la prevención de los riesgos laborales. Del Trabajo a la Salud*. Barcelona: Ariel.
- Espluga, J.; Lemkow, L.; Baltiérrez, J.; Kieselbach, T. (2004) *Desempleo juvenil, exclusión social y salud. Investigaciones, experiencias y acciones institucionales en España*. Barcelona: Icària.
- Eurofound (2012) *Fifth European Working Conditions Survey*, Luxembourg: Publications Office of the European Union. [www.eurofound.europa.eu]
- García Benavides, F.; Ruíz Frutos, C.; García García, A.M. *Salud laboral. Conceptos y técnicas para la prevención de riesgos laborales*. Barcelona: Masson, 2000. (2a edició)
- Gómez-Cano, M.; González Fernández, E.; López Muñoz, G.; Rodríguez de Prada, A. (1996) *Evaluación de riesgos laborales*. Madrid: Instituto Nacional de Seguridad e Higiene en el Trabajo.
- Grupo de Trabajo para el establecimiento de los Valores Límite de Exposición Profesional españoles (2011). *Límites de exposición profesional para agentes químicos en España 2011*. Madrid: INSHT.
- Karasek, R. (1998) "El modelo demandas-control: Enfoque social, emocional y fisiológico del riesgo de estrés y desarrollo de comportamientos activos". En: OIT, *Enciclopedia de Salud y Seguridad en el Trabajo*. Madrid: Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales.
- Kauppinen, K.; Kumpulainen, R.; Houtman, I. (2003) *Gender Issues in safety and health at work*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.[<http://agency.osha.eu.int>]
- Lazarsfeld, P.; Jahoda, M.; Zeisel, H. (1996) *Los parados de Marienthal*. Madrid: Ediciones de la Piqueta.
- Marí, V. (2001) *Guia d'avaluació de riscs*. Barcelona: Departament de Treball de la Generalitat de Catalunya.
- Martí, O. (1995) *Introducció a la medicina social*. Barcelona: ICESB.
- McKeown, T. (1986) *Introducción a la medicina social*. México: Siglo XXI.
- McKeown, T. (2006): *Los orígenes de las enfermedades humanas*. Triacastela. Madrid.
- Merletti, F.; Olsen, J.; Vuylsteek, K. (1990) *Estudio de las causas de las enfermedades laborales. Introducción a la epidemiología laboral*. Barcelona: SG Editores.
- Montero, J.M. (1986) *Análisis sociológico de los accidentes laborales. El sector marítimo-pesquero*. Madrid: Instituto Social de la Marina.

Moreno, N. & Solé, M.D. (dir.) (2005) *Dones, salut i treballs*. Barcelona: CTESC.

Nogareda, C. (coord.) (2000) *Condiciones de trabajo y salud*. Madrid: Instituto de Seguridad e Higiene en el Trabajo.

Peiró, J.M. (1999) *Desencadenantes del estrés laboral*. Madrid: Pirámide.

Pérez Bilbao, J.; Nogareda Cuixart, C.; Martín Daza, F.; Sancho Figueroa, T. (2001) *Mobbing, violencia física y acoso sexual*. Barcelona: Centro Nacional de Condiciones de Trabajo - INSHT.

Prieto, C. (1994) *Trabajadores y Condiciones de Trabajo*. Madrid: Hoac.

Ruiz-Frutos, C.; Delclos, J.; Ronda, E.; García, A.M.; Benavides, F.G. (2014) *Salud laboral. Conceptos y técnicas para la prevención de riesgos laborales*. Barcelona: Masson (Elsevier España).

Sennet, R. (2000) *La corrosión del carácter. Las consecuencias personales del trabajo en el nuevo capitalismo*. Barcelona: Anagrama.

Vega Martínez, S. (2003) "Riesgo psicosocial: el modelo demanda-control-apoyo social (I). *Notas Técnicas de Prevención*, núm. 603. Barcelona: Centro Nacional de Condiciones de Trabajo - INSHT.

Vega, S. (2003) "Riesgo psicosocial: El modelo demandas-control-apoyo social (II)". *Notas Técnicas de Prevención*, núm. 604. Barcelona: Centro Nacional de Condiciones de Trabajo - INSHT.

Vogel, L. (1995). "El descubrimiento del Síndrome Ardstyl: discurso médico y relaciones entre precarización y salud". *Sociología del Trabajo*, núm. 23, p. 111-127.

Vogel, L. (2003) *The gender workplace health gap in Europe*. Brussels: TUTB.

White, K. (2002) *Sociology of Health and Illness*. London: Sage.

WHO (2007): *The social determinants of health: Developing an evidence base for political action*. Final report to WHO, comission on the social determinants of health.

Wilkinson, R.G. (2001): *Las desigualdades perjudican*. Crítica. Barcelona